

MODERN ȘI TRADIȚIONAL ÎN EVALUAREA ACTIVITĂȚII INDEPENDENTE LA ELEVII DIN CICLUL GIMNAZIAL LA ORA DE LIMBĂ ȘI LITERATURĂ ROMÂNĂ

Irina-Cătălina VRÂNCEANU¹

irina.vranceanu@yahoo.com

ABSTRACT: This article aims to show what a teacher can do in order to be a modern one, or, better said, to be on fashion. A teacher of the XXI century must remember to use practical means in teaching strategies, thus achieving harmony and cadence during his classes. Evaluation strategy shows how to integrate the action of assessment, by measuring operations – assessment – decision functioning structure of teaching/education. The concept of evaluation strategy reflects the increasing trend evaluative actions: the traditional checks to assess processes and conditions of work teaching situations of training or learning.

KEYWORDS: evaluation, learning, method, modern vs. traditional, teacher.

Fundamentare teoretică. Delimitări conceptuale

„Evaluarea educațională este procesul de colectare sistematică orientată de obiectivele definite, a datelor specifice privind evoluția și/sau performanța evidențială în situația de evaluare, de interpretare contextuală a acestor date și de elaborare a unei judecăți de valoare cu caracter integrator care poate fi folosită în diverse moduri, prespecificate însă în momentul stabilirii scopului procesului de evaluare.”².

Despre sensurile evaluării au scris pedagogii, psihologii și sociologii lumii, pentru că aprecierea, opinia, diagnosticul e definitoriu pentru orice domeniu de activitate. Școala își are și ea regulile ei, prin urmare, este supusă unor riguroase evaluări, la fiecare nivel în parte.

1 Profesor de limba și literatura română la Școala Gimnazială „Mihai Eminescu”, comuna Lespezi, județul Bacău.

2 SNEE, *Evaluarea curentă și examenele*, Editura Prognosis, 2000, p. 10, *Apud* Mihaela Secieru, *Didactica limbii române*, Ed. Ovi-art, Botoșani, 2004.

A stabili o strategie de evaluare în învățământ echivalează cu a fixa când evaluezi, sub ce formă, cu ce metode și mijloace, cum valorifici informațiile obținute și în funcție de expectanțele obținute, elevul își va modifica strategia de învățare, profesorul pe cea de predare.

Strategia de evaluare denotă modul de integrare a acțiunii de evaluare, realizabilă prin operațiile de măsurare – apreciere – decizie în structura de funcționare a activității didactice/educative. Conceptul de strategie de evaluare reflectă tendința de extindere a acțiunilor evaluative: de la verificările tradiționale la evaluarea proceselor și condițiilor de desfășurare a activității didactice, a situațiilor de instruire/învățare.

Considerații teoretice privind evaluarea

Fiind un proces multidimensional, se pot identifica trei tipuri de evaluare a activității și cunoștințelor elevului:

– *inițială sau predicativă*, realizată la începutul demersurilor instructive-educative, pentru a stabili, nivelul la care se situează elevii;

– *de progres sau formativă*, constă într-o apreciere globală sau sectorială a schimbărilor ce se produc în timpul unei activități de formare, care permite persoanelor responsabile de conducerea activității de formare să orienteze, să îmbogățească și să ducă la bun sfârșit această activitate,³

– *finală sau sumativă* este practică periodic, fie la încheierea capitolelor, semestrului sau a unui an de studiu, fie înaintea lucrărilor scrise semestriale, olimpiadelor și concursurilor școlare.

Metode alternative de evaluare

În practica școlară sunt folosite și alte metode de evaluare a nivelului de pregătire al elevilor, atât pe parcursul instruirii, cât și la sfârșitul ei.

Menționez câteva metode, întâlnite mai des, în activitatea profesorilor (instrumente de evaluare):

- *tradiționale*⁴

- probe scrise;

3 M. Scriven, SUA, 1967 Apud Livia Ciupercă, *Proiectarea didactică – ghid metodologic*, Editura Spiru Haret, Iași, 2005.

4 Sunt metode cu îndelungată vechime, de heterostructurare, destul de eterogene, care au însă în comun ideea de a preda, de la profesor (știutorul) la elev (neștiutorul), Apud MARINELA PAVELESCU, *Metodica predării limbii și literaturii române*, București, Ed. Corint, 2010, p. 69.

- probe orale;
- probe practice;
- tema pentru acasă;
- tema în clasă.
- *alternative (complementare)*
 - investigația;
 - observarea sistematică activității și a comportamentului elevilor;
 - proiectul;
 - portofoliile (digitale);
 - conferințele cu elevii;
 - referatul;
 - scara de clasificare;
 - autoevaluarea și evaluarea de către colegi.

Metoda testelor. Andrei Cosmovici definește testul ca fiind „o probă standardizată, vizând determinarea cât mai exactă a gradului de dezvoltare a unei însușiri psihice sau fizice.”⁵

Testul trebuie să îndeplinească anumite condiții: să fie standardizat, să aibă validitate, să fie etalonat, să aibă o anumită fidelitate și sensibilitate. Rezultatele obținute prin aplicarea testelor trebuie correlate cu rezultatele obținute prin aplicarea celorlalte metode, precum și cu rezultatele obținute în activitatea practică.

Un test docimologic poate conține: **itemi obiectivi** (itemi cu alegere duală, itemi de tip pereche, itemi cu alegere multiplă), *itemi semiobiectivi* (itemi cu răspuns scurt, itemi de completare, întrebări structurate), *itemi subiectivi* (rezolvarea de probleme, itemi de tip eseu).

Investigația ca metodă de evaluare pune în valoare potențialul intelectual creativ al elevilor, inițiativa, capacitatea de argumentare, cooperarea, flexibilitatea gândirii, comunicativitatea, receptivitatea ideatică. Investigația presupune un timp de lucru relativ lung; începe, se desfășoară și se termină în clasă; poate fi individuală sau de grup; presupune persistență, înțelegerea și clarificarea sarcinilor. Este o metodă de evaluare în care elevul este pus în situația de a căuta o soluție la diverse exigențe și complexități.

5 Andrei Cosmovici, *Psihologie generală*, Ed. Polirom, Iași, 1996, p. 40, *Apud* Gheorghe Dumitriu, Constanța Dumitriu, *Psihopedagogie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2004.

Proiectul reprezintă o activitate mai amplă decât investigația care începe în clasă prin definirea și înțelegerea sarcinii (eventual și prin începerea rezolvării acesteia), se continuă acasă pe parcursul a câtorva zile sau săptămâni (timp în care elevul are permanente evaluări cu profesorul) și se încheie tot în clasă, prin prezentarea în fața colegilor a unui raport asupra rezultatelor obținute și dacă este cazul, a produsului realizat. Proiectul poate fi realizat individual sau în grup și parcurge mai multe etape vizând colectarea datelor și realizarea produsului.

Observarea sistematică a elevilor poate fi făcută pentru a evalua performanțele elevilor, dar mai ales pentru a evalua comportamentele afectiv-attitudinale. Eficiența metodei crește considerabil dacă sunt respectate câteva condiții precum: stabilirea scopului, utilizarea reperelor, operaționalizarea conținutului și identificarea indicatorilor observaționali cu relevanță pentru scopurile observației, utilizarea corectă a instrumentelor de înregistrare și sistematizare a constatărilor precum: fișa de evaluare, scara de clasificare, lista de control/verificare.

Notarea observațiilor referitoare la comportamentul elevilor în timp ce lucrează la proiecte sau desfășoară alte activități poate oferi informații importante despre cunoștințele de conținut și competențele secolului XXI ale elevilor. Următoarele recomandări vă pot ajuta să vă asigurați că informațiile pe care le colectați sunt utile și relevante:

- Stabiliți un program pentru a vă asigura că fiecare elev este observat.
- Creați un sistem de păstrare a înregistrărilor care să vă permită să vedeți înregistrările individuale și de grup. Tehnologia, dacă este disponibilă, vă poate ajuta să recuperați și să organizați informațiile.
- Observațiile notate trebuie să fie scurte, concentrate și concrete.
- Înregistrați atât punctele forte, cât și pe cele slabe ale elevilor.
- Încercați să nu trageți concluzii sau să faceți deducții în notițele din observații.
- Luați notițe în diverse situații, în diferite momente ale zilei, la diferite teme și tipuri de activități.
- Stabiliți propriile prescurtări pentru a facilita luarea unor notițe exacte.

Portofoliul reprezintă un concept polisemantic și polifuncțional, cercetătorii și cadrele didactice având despre acesta reprezentări și accepțiuni diferite. De asemenea, reprezintă o colecție exhaustivă de informații despre progresul școlar al unui elev, obținut printr-o varietate de metode și

tehnici de evaluare, implică participarea elevilor la selecția conținuturilor, definirea criteriilor de selecție și de apreciere a lucrărilor, precum și manifestările de reflecție personală ale acestora.

Eseul – preluat din literatură poate fi folosit și ca metodă de evaluare. Problematika eseului în învățământ este foarte diversă putând fi abordată atât cu mijloace literare, cât și cu mijloace științifice, într-un spațiu care, de regulă, nu depășește două-trei pagini. Rostul eseului, ca metodă de evaluare, este acela de a-i da elevului posibilitatea de a se exprima liber, de a-și formula nestingherit opiniile față de un anumit subiect, neîncorsetat de anumite scheme livrești sau de prejudecăți.

Referatul este și o posibilă probă de evaluare a gradului în care elevii și-au însușit un anumit segment al programei, cum ar fi o temă sau o problemă mai complexă dintr-o temă. El este întocmit fie pe baza unei bibliografii minimale, recomandate de profesor, fie pe baza unei investigații prealabile, în acest din urmă caz, referatul sintetizând rezultatele investigației, efectele cu ajutorul unor metode specifice (observarea, convorbirea, ancheta etc.).

Autoevaluare: să reușesc ca autoevaluarea și evaluarea colegilor să devină o componentă obișnuită a orelor ar fi o schimbare semnificativă. Va fi interesant de văzut cum răspund elevii la acest tip de evaluare la orele de limbă română. Vreau să încerc și să programez conferințe în care să-i încurajez pe elevi să-și asume responsabilitatea pentru ceea ce învață în loc ca eu să mă asigur că sunt pe drumul cel bun. Am mai încercat câte ceva cu portofoliile înainte și mi-au plăcut rezultatele — o să le folosesc la toate clasele semestrul următor.

Folosiți următoarele sugestii și recomandări cu elevii dvs. pentru a-i ajuta să devină buni evaluatori ai colegilor și să știe cum să primească feedback de la colegi.

Recomandări pentru evaluarea colegilor:

– Oferiți feedback nonverbal precum aprobarea din cap, menținerea contactului vizual, luarea de notițe, răspunsuri la întrebările adresate, întreruperea pentru a clarifica un anumit punct atunci când este cazul și comentarii relevante.

– Rezumați punctele și ideile celui alt elev pentru a fi siguri că le-ați înțeles.

– Adresați întrebări de detaliu pentru a înțelege ideile celui alt elev.

– Sugerați noi idei și direcții.

- Oferiți feedback în mod util și prietenos, folosind un limbaj care arată respect față de ideile și sentimentele celuilalt elev.
- Oferiți încurajări.
- Găsiți și oferiți feedback cu privire la punctele forte ale unor idei sau conținuturi.
- Găsiți și oferiți feedback cu privire la orice aspecte care sunt neclare, incorecte sau în contradicție cu alte informații.
- Oferiți sensuri și o perspectivă nouă asupra proiectului, care îl vor ajuta pe celălalt să-și îmbunătățească propunerea în continuare.
- Ascultați pentru a afla ceva nou.
- Susțineți-vă opiniile cu argumente și informații.

Recomandări pentru primirea feedback-ului de la colegi:

- Identificați obiectivele.
- Oferiți un rezumat clar al opțiunilor și ideilor.
- Ascultați cu respect ce spune cel care vă evaluează când vă oferă feedback.
- Tratați-l pe cel care vă evaluează cu respect, chiar dacă nu sunteți de acord cu el.
- Luați în considerare orice critici aduse ideilor voastre în mod respectuos.
- Fiți deschiși față de noi idei.
- Schimbați-vă părerea când este cazul.
- Identificați cele mai bune idei.
- Dezvoltați ideile pe care le primiți.
- Mențineți o atitudine pozitivă.
- Susțineți-vă opiniile cu argumente și informații.
- Rezumați și parafrazați comentariile celorlalți.
- Mulțumiți pentru comentariile deosebit de inspirate.

Strategii de evaluare a proiectelor

- Întrebări pentru jurnal: La începutul proiectului, elevii folosesc întrebări pentru jurnal pentru a reflecta la ce au învățat în trecut și a stabili obiective pentru acest proiect.
- *Brainstorming și discuție:* Folosesc întrebările și activitatea de brainstorming pentru a determina ce știu elevii despre conceptele teoretice

legate de structurile de comunicare înainte de a începe proiectul și pentru a realiza conexiuni cu viața lor personală.

– *Grilă de evaluare criterială a colaborării*: Elevii folosesc grila de evaluare criterială pentru a-și monitoriza abilitățile de colaborare în timp ce lucrează împreună la proiect. O revizuiesc împreună cu elevii în timpul conferințelor și îi încurajez să facă referire la ea atunci când lucrează în grup.

– *Notițe din observații*: Înregistrez notițe din observații și interacțiunile cu elevii individual și în grup și din conferințe în vederea evaluării finale.

– *Listă de verificare a evaluării făcute de colegi*: Elevii folosesc lista de verificare pentru a se orienta când oferă feedback despre portofoliile colegilor.

– *Listă de verificare a experimentului*: Elevii folosesc lista de verificare pentru a-și monitoriza progresele în timp ce realizează designul și efectuează experimente și le oferă feedback membrilor altor echipe.

– *Listă de verificare a creativității*: Elevii folosesc lista de verificare în timpul activităților de grup și în timp ce scriu în jurnale pentru a se gândi la cum folosesc abilități ce țin de creativitate, precum fluență, flexibilitate, asumarea de riscuri și detalierea.

– *Grilă de evaluare criterială a prezentării*: Elevii folosesc grila de evaluare criterială pentru a se asigura că au îndeplinit cerințele proiectului și a produce lucrări de calitate. Ei folosesc grila de evaluare criterială și pentru a le oferi feedback colegilor. Eu folosesc grila de evaluare criterială pentru a evalua portofolii, prezentări, investigații, cunoștințe și abilități de colaborare.

– *Listă de verificare a procesului de investigații*: Elevii folosesc lista de verificare pentru a-și monitoriza investigațiile, precum căutarea, sortarea, organizarea și analiza informațiilor.

– *Grilă de evaluare criterială a jurnalului reflectiv*: Elevii folosesc grila de evaluare criterială pentru a evalua calitatea reflecțiilor, a proceselor de gândire și a înregistra lucruri noi învățate. Vreau ca ei să monitorizeze și cum progresează în îndeplinirea obiectivelor.

– *Conferințe*: Programez întâlniri cu grupuri și elevi individuali pentru a verifica înțelegerea conținuturilor astfel încât să identific concepții greșite și lipsuri de care să mă ocup prin instruire. Răspund la întrebări și monitorizez progresele la proiect.

– *Listă de verificare a întrebărilor pentru reflecție*: La sfârșitul unității, elevii folosesc lista de verificare pentru orientarea reflecțiilor referitoare

la punctele forte, arii care necesită îmbunătățiri și stabilirea de noi scopuri ale învățării. Revizuiesc reflecțiile pentru a analiza ce au înțeles, abilitățile lor metacognitive și progresele pe parcursul unității.

Concluzii:

Vă considerați un profesor⁶ al secolului al XXI-lea?

În ceea ce mă privește, consider că mă pot încadra a fi pe urmele unui profesor modern, deoarece:

- folosesc tehnologia la ore;
- acționez ca facilitator⁷ ajutându-i pe elevi să învețe;

6 „Profesorul este figura centrală a reformei educaționale contemporane. El trebuie să renunțe la rolul său tradițional și să se transforme” Andrei Cosmovici, *Psihologie școlară*, Ed. Polirom, Iași, 2008, p. 275.

7 Tipuri de profesori de Vera Elek – a) *În funcție de relația cu elevii:*

- *facilitator:* Profesorul nu oferă cunoaștere, ci face posibil accesul copilului la cunoaștere.
- *model:* Profesorul oferă elevului reperele necesare pentru a atinge țintele propuse. Elevul acceptă provocarea și pornește în călătorie alături de profesor.
- *prieten:* Profesorul este un prieten la care elevul poate apela atunci când are nevoie. Profesorul sprijină, ascultă și ajută elevul.
- *călăuză:* În călătoria cunoașterii, profesorul cunoaște reperele și-i prezintă elevului alternativele și soluțiile optime pentru atingerea unei ținte. Relația se bazează pe respect reciproc. Profesorul nu dictează răspunsuri, ci oferă direcții pentru ajungerea la destinație.
- *magician:* Pregătirea temeinică a profesorului îi oferă această postură prin care îl îndrumă pe elev să folosească obiectele și instrumentele pentru învățare.
- *consilier:* Profesorul este cel de la care elevii așteaptă sfatul bun.
- *maestru:* Profesorul oferă imaginea standardelor de cunoaștere și acțiune, îl așteaptă pe elev să obțină cunoștințe, abilități, competențe.
- *susținător:* Profesorul este alături de elevii săi, este sprijin pentru depășirea dificultăților întâmpinate în învățare.

b) *În funcție de atitudinea față de nou:*

- *struț:* respinge modelele educaționale novatoare; atitudinea sa e asemănătoare cu a struțului care își ascunde capul în nisip.
- *ciocănitore:* aplică întotdeauna metodele didactice ce i-au fost inoculate, asemenea unei ciocănitore care lovește monoton scoarța unui copac.
- *pinguin:* nu depune efortul de a-și adapta metodele pedagogice la diversele contexte educaționale în care este pus, amintind de existența „leneșă” a pinguinului.
- *pescăruș:* face sinteze personale între noile metode educaționale și principiile pedagogice tradiționale, amintind de ingeniozitatea demonstrată de un pescăruș pentru a prinde pește.
- *porumbel:* aplică principiile dobândite într-un anumit context educațional la situații pedagogice noi, făcând astfel un transfer (de la vechi la nou), ceea ce amintește de un porumbel voiajor.

– Folosesc multiple forme de evaluare pentru cunoștințe și dezvoltarea competențelor.

– colaborez cu alți profesori.

În școală, profesorul de limba și literatura romană îndeplinește mai multe roluri:

– *pedagog* care nu impune informațiile științifice, ci construiește dispozitive de învățare, practicând o pedagogie diferențiată și individualizată;

– *proiectant, tutore, manager, moderator, organizator și gestionar* al conținuturilor, activităților și experiențelor de formare;

– *mediator* al învățării elevului într-un cadru euristic;

– *facilitator* al învățării și autoformării;

– *consilier* al elevului care are nevoie de sprijin în învățare;

– *partener* al elevului într-o relație educațională interactivă;

– *coordonator* al muncii elevilor;

– *animator, activizant și catalizator* al activității de formare, al comunicării, al interacțiunilor și al schimburilor interindividuale;

– *scenograf*, pregătind decorul desfășurării învățării eficiente și **actor** al demersurilor instructiv-educative;

– *strateg-gânditor* pentru a ajuta elevul în construirea cunoașterii prin restructurări continue;

– *reflexiv* în timpul, înaintea și după acțiunea educațională, promovând gândirea reflexivă și predarea reflexivă;

– *co-evaluator*, alături de elev a procesului și produsului învățării.

Faptul că m-am gândit separat la *scopurile, metodele și instrumentele* evaluării m-a ajutat să-mi clarific ce înseamnă o strategie de evaluare. Cred că văzând evaluarea în acest mod mă va ajuta să aleg cele mai bune metode și instrumente pe baza scopurilor evaluării. Înțeleg mult mai bine diferitele scopuri ale evaluării – și când mă gândesc că eu credeam că evaluarea înseamnă doar demonstrarea înțelegerii!

Am mai multă încredere când creez grile de evaluare criterială. M-a ajutat faptul că le-am formulat la persoana întâi, într-un limbaj ușor de înțeles pentru elevi. Nu m-am gândit la asta înainte. Văd și cum grilele de evaluare criterială pot fi folosite în sprijinul altor scopuri ale evaluării în afară de acordarea unei note.

• *vultur*: este întotdeauna receptiv față de principiile educaționale novatoare și este unul dintre primii care se încumetă să le aplice, fiind atras de „vârfurile” pedagogiei la fel cum vulturul este atras de cele mai înalte piscuri.

Pot elevii să folosească informațiile din evaluare pentru:

- a reflecta la învățare;
- a-și modifica obiectivele sau acțiunile;
- a-și revizui lucrările;
- a-și dezvolta competențele secolului al XXI-lea.

Ca profesor, pot să folosesc modelul distribuției între elevi pentru notarea proiectului, în care eu acord un număr total de puncte grupului, iar elevii distribuie punctele în funcție de efortul individual. Elevii trebuie să-și justifice deciziile. Cred că acest lucru va contribui la creșterea răspunderii. Voi nota proiectul final, efortul pe parcurs (ca evaluările colegilor) și temele cheie de pe parcursul unității. Vreau să văd cum va funcționa atunci când nu voi nota fiecare temă în parte.

Bibliografie:

- [1] Ciupercă, Livia, *Proiectarea didactică*, Editura Spiru Haret, Iași, 2005.
- [2] Cosmovici, Andrei, *Psihologie generală*, Polirom, Iași, 1996.
- [3] *Idem*, *Psihologie școlară*, Editura Polirom, Iași, 2008.
- [4] Cucuș, Constantin, *Pedagogie*, Ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura Polirom, Iași, 2006.
- [5] Dumitriu, Gheorghe, Dumitriu, Constanța, *Psihopedagogie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2004.
- [6] Pavelescu, Marilena, *Metodica predării limbii și literaturii române*, Editura Corint, București, 2010.
- [7] Secrieru, Mihaela, *Didactica limbii române*, Editura Ovi-art, Botoșani, 2004.
- [8] <http://iteach.ro>.
- [9] <https://ro.scribd.com/doc/118305088/Florentina-Samihaian-Didactica-Limbii-Si-Literaturii-Romane-2-Opti>.